

ASIAKKAANA NÄKÖVAMMAINEN

Kosmetologi Virpi Uosukainen on ainoana Suomessa tutkinut näkövammaisten suhdetta kosmetologipalveluihin. Tuore tutkimus paljastaa näkövammaisten kaipaavan ammattiapua ja ohjausta ihon-, kynsien- ja kauneudenhoidossa.

Teksti Terhi Pääskylä-Malmström | Kuvat Terhi Pääskylä-Malmström, Istockphoto, Scanstockphoto

SKY-kosmetologi **Virpi Uosukainen** toimii yrittäjänä Kauneus- ja terveyshoitola Kauneuden Lähteessä Nurmijärvellä. Hän on hiljattain tutkinut näkövammaisten kohtaamia ihon-, kynsien- ja kauneudenhoidon haasteita sekä kosmetologin roolia niiden ratkaisemisessa.

– Tutkimustyöni syntyi sydämen asiana, sillä kolmesta lapsestani nyt jo nuoreksi naiseksi varttunut esikoiseni on näkövammaisen. Uosukainen kertoo.

Sydämen asiasta onkin versonut arvokas tietopaketti, sillä aihetta on tutkittu hämmästyttävän vähän. Uosukaisen tietojen mukaan tutkimusta on tehty aiemmin vain Israelissa ja sielläkin hyvin suppeasti.

– Kosmetologi on kuitenkin tärkeässä roolissa tukien näkövammaisten kehonkuvan muodostumista, itsestään huolehtimista ja omanarvontunteen syntymistä. Tarjoamalla näkövammaisille suunnattuja kosmetologin palveluja parannetaan samalla näkövammaisten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista asemaa.

Iho ja kynnet kuntoon

Työssään kosmetologina Uosukainen on kohdannut näkövammaisia, joilla on ollut pitkään hoitamattomia iho- tai kynsiongelmia sekä haasteita arjen omahoidossa. Tutkimuksessa nousi esille sekin, ettei osalla näkövammaisista ole minikäänlaista käsitystä omasta ulkoisesta olemuksestaan tai ihon ja kynsien tilasta. Osa näkövammaisista pystyykin saamaan tiedon ulkoisesta olemuksestaan vain toiselta ihmiseltä.

– Osa tutkimukseen osallistuneista näkövammaisista sai tutkimukseen liittyvissä hoidoissa ensimmäistä kertaa tietoa ihostaan, sen kunnosta ja siinä olevista luomista, vaikka olivat jo seniorikäisiä, Uosukainen yllättää.

Ihonhoidon lisäksi näkövammaisuus aiheuttaa haasteita käsien ihon ja kynsien hoitoon. Käsien käyttö puuttuvan näköaistin täydentäjänä altistaa monet näkövammaiset käsien kovettumille. Ne taas hankaloittavat pistekirjoituksen lukemista. Käsien lisäksi myös jalkojen

TUTKIMUKSEN MUKAAN AMMATTILAISEN APUA TARVITAAN

KYNSIEN HOIDOSSA
(44 % VASTAAJISTA)

KÄSIEN HOIDOSSA
(40 % VASTAAJISTA)

JALKOJEN HOIDOSSA
(60 % VASTAAJISTA)

VARTALON IHON HOIDOSSA
(22 % VASTAAJISTA)

HÄIRITSEVIEN IHOKARVOJEN
POISTOSSA
(75 % VASTAAJISTA)

VIRPI UOSUKAINEN

- SKY-Cidesco-Kosmetologi, Dipl. vauvahieronnin ohjaaja, Jalkahoitajan AT, ripsiteknikko, BBA
- Kauneus- ja terveyshoitola Kauneuden Lähde, Nurmijärvi
- Motto: Tehdään maailmastamme yhdessä vielä kauniimpi.

VIRPI UOSUKAISEN TUTKIMUS NÄKÖVAMMAISISTA JA KOSMETOLOGI- PALVELUISTA

- Tutkimukseen haastatettiin 50 suomalaista näkövammaista. Iältään he olivat 16–99-vuotiaita. Haastatelluista 36 oli naisia ja 14 miehiä.
- Haastatelluista naisista sokeita oli 20 ja heikkonäköisiä 16. Sokeita miehiä oli 5 ja heikkonäköisiä 8.
- 72 prosenttia haastateltavista oli käyttänyt aikaisemmin kosmetologipalveluita.
- Lisäksi tutkimustietoa kerättiin internetistä, Näkövammaisten liitosta, Keskuspuiston ammatitopistosta Espoosta, Onerva Mäen koulusta Jyväskylästä sekä Gili Hammerin tekemästä Hebrew Universityn tutkimuksesta, johon oli haastateltu 40 sokeaa naista.

KUKA ON NÄKÖVAMMAINEN?

- Näkövammaisia on Suomessa yli 100 000.
- Ihminen voi olla näkövammainen syntymästään saakka tai näkö voi heiketä myöhemmällä iällä.
- Näkövammaisen voi olla heikkonäköinen tai sokea. Heikkonäköiset näkevät eri tavoin: joku näkee lukea muttei näe ympäristöään, toisella tilanne on päinvastainen. Myös näkökenttä voi olla rajoittunut: nähdä voi esimerkiksi kapean putkimaisesti tai vain näkökentän reunooilla. Jotkut erottavat hahmoja mutteivät kasvonpiirteitä, jotkut näkevät vain valoa. Täydellinen sokeus on harvinaista.
- Näkövammaiset pyrkivät käyttämään jäännösnäköään mahdollisimman tehokkaasti ja täydentämään muilla aisteilla käsitystä ympäristöstään. Apua arjen askareissa on myös monipuolisista erityisapuvälineistä, kuten suurentavista peileistä, luupeista ja lukutelevisioista.

hyvä kunto on tunnustelun ja aistimisen vuoksi tärkeää.

– Näkövammaisen on vaikeaa huolehtia kynsien oikeasta leikkaustekniikasta sekä kynsivallien ja kynsinauhojen kunnosta. Ihoon leikataan vahingossa kivuliaita, vertavuotavia haavoja, jotka tulehtuvat ja arpeutuvat. Liian lyhyiksi leikatut kynnet aiheuttavat kipua ja kynsien kasvamista ihon sisään, Uosukainen luettelee.

Saksien tai kynsileikkureiden käytön sijaan monet repivät tai pureskelevat kyntensä lyhyemmiksi, mikä omalta osaltaan lisää vahinkoja ja tulehdusriskiä. Kynsien lyhentämiseen ei kuitenkaan välttämättä haluta pyytää apua, eikä sitä osata myöskään tarjota.

– Eräs haastatelluista kertoi joutu-neensa sairaalaan kuudeksi kuukaudeksi. Sielläkään häntä ei autettu kynsien hoidossa. Toinen haastateltava puolestaan pyysi kynsienhoitoapua avustajaltaan, mutta tämä leikkasi kokemattomana kivuliaasti hänen ihoonsa, Uosukainen kertoo, mutta muistuttaa, ettei avustajalta edes voida vaatia samanlaista kynsien- tai ihonhoidon osaamista kuin kosmetologilta.

– Emmehän me vaadi opaskoiraakaan puhumalla kuvailemaan ympäristöään!

Tutkimuksen mukaan 44 prosenttia haastatelluista koki tarvitsevansa apua

kynsien hoidossa ja niiden lyhentämisessä.

– Turvallisin väline kynsien lyhentämiseen on kynsiviila. Sen oikea käyttö tulee kuitenkin opetella yhdessä kosmetologin kanssa, sillä turvallisuudesta huolimatta viilaaminen ei poista riskiä lyhentää kynsiä liikaa.

Halutuimmiksi hoidoiksi tutkimuksessa osoittautuivat kasvo-, käsi- ja jalkahoitojen ohella myös erilaiset hieronnat.

– Hoidoista haetaan siis ihon- ja kynsienhoidon lisäksi myös hyvää oloa, hyvinvointia ja elämyksiä. Valkoisen kepin käyttö altistaa myös ryhtivirheille, mikä lisää hierontojen tärkeyttä, Uosukainen summaa.

Meikki kuuluu kaikille

Kasvojen ehostaminen on huomattavan haastavaa syntymästään saakka näkövammaisille, joilla ei ole siitä aikaisempaa liikemuistia. Sopivien sävyjen valintaan ja kauniin lopputuloksen aikaansaamiseen kaivataan näkevän ohjausta.

Uosukaisen haastattelemat naiset kertoivat haluavansa meikata, sillä kokevat meikin lisäävän itsevarmuutta ja hyvänolontunnetta.

– Ulkoisen olemuksemme merkitys on paljon pintaa syvemmillä. Halumme näyttää hyvältä antaa meille hyvää oloa, Uosukainen sanoo.

Hänen mukaansa näkövammaisten silmä- ja huulimeikeissä kannattaa suosia kuulaita värejä, luonnollisuutta sekä vedenpitävyyttä, jotta lopputulos pysyisi kauniina mahdollisimman pitkään. Luonnonmukaiset ja kuulaat värit eivät sitä paitsi näytä sotkuisilta, vaikka vähän leviäisivätkin.

– Arkiseen ehostukseen voi saada apua myös kulmien ja ripsien kestopäjäyksestä tai kestopigmentoinneista. Ripsipidennyksetkin ovat osalle oiva keino välttää hankalaksi koetun ripsivärin käyttö, mutta saada kuitenkin näyttävät ripset, Uosukainen vinkkaa.

– Hoitoja tehtäessä on kuitenkin huomioitava, että monilla näkövammaisilla silmät ovat arat ja räpsytysherkät. Hoi-

VIRPIN 10 VINKKIÄ NÄKÖVAMMAISEN KANSSA ASIOINTIIN

- 1 Puhu suoraan näkövammaiselle, älä hänen opaskoiralleen tai avustajalleen.
- 2 Puhuessasi kosketa näkövammaista vaikka olkapäälle tai puhuttele häntä nimellä.
- 3 Opasta liikkumisessa tarjoamalla käsivartesi ja kulkemalla hieman näkövammaisen edellä. Kerro etukäteen matonreunoista ja lattian kynnykskohdista.
- 4 Kysy, onko asiakkaallasi valoherkkyyttä ja varaudu tarvittaessa hämäämpään valaistukseen.
- 5 Kysymykset "kuinka näet" tai "miten näkösi toimii" auttavat ymmärtämään asiakasta sekä niitä seikkoja, joissa tämä erityisesti tarvitsee ohjausta.
- 6 Kuvaile hoitolan ympäristöä, tunnelmaa ja ilmapiiriä, jos asiakas niin haluaa.
- 7 Kerro asioista suunnin, kuten "oikealla" ja "vasemmalla".
- 8 Kerro, mikäli poistut hetkeksi.
- 9 Älä jätä näkövamman takia esittelemättä tai myymättä edustamiasi tuotteita.
- 10 Antaessasi vaihtorahaa ojena asiakkaan käteen ensi kolikot, sitten setelit. Kerro myös setelien järjestys.

tojen sopivuus tulee siis aina tarkistaa tapauskohtaisesti.

Kuinka puhun näkövammaiselle?

Jos asiakas on ollut syntymästään saakka sokea, häneltä ei välttämättä kannata tiedustella näkemiseen liittyviä asioita, kuten lempivärejä tai mieluista ehostusta.

– Syntymästään saakka sokealle esimerkiksi värit saattavat olla vieras ja täysin merkityksetön asia. Myöhemmin näkönsä menettäneillä saattaa sen sijaan olla hyvinkin vahvat mielipiteet väreistä ja visuaalisuudesta, Uosukainen neuvoo.

Näkövammaisia ei hänen mukaansa tulisikaan niputtaa homogeeniseksi kokonaisuudeksi, vaan muistaa yksilölliset erot sekä heidän vammojensa haitta-asteissa että kiinnostuksenkohteissa.

– Osa syntymäsokeista keskustellee mielellään myös väreihin liittyvistä asioista. Olennaista onkin lähestyä asiakasta yksilönä. Kysymykset "kuinka näet" tai "miten näkösi toimii" auttavat kosmetologia ymmärtämään näkövammaista asiakastaan sekä niitä seikkoja, joissa tämä erityisesti tarvitsee apua, suosituksia ja ohjausta.

Osalle näkövammaisuudesta puhuminen on arkipäivää, mutta osalle se on Uosukaisen mukaan hyvinkin herkkä asia – esimerkiksi silloin, kun diagnoosi on melko uusi. Osalle näkövammaisista myös apuvälineiden käyttäminen voi olla hyvin henkilökohtainen asia.

– Kosmetologilta vaaditaan keskustelua aloitettaessa hienotunteisuutta sekä kykyä tulkita tilannetta ja asiakkaan tunteita. Kanssakäymisessä tärkeintä ovat inhimillisuus sekä herkkyyys asiakkaan tarpeille ja ajatuksille.

Kosmetologi on puhuva peili

Ihon, kynsien ja kauneuden kotihoitoon on kehitelty useita apuvälineitä, joiden kehittäelytyö jatkuu kuumana etenkin väestön ikääntymisen myötä.

Uosukainen kertoo monien heikonäköisten saavan apua esimerkiksi suurentavasta peilistä, jonka avulla voidaan ihon ja kynsien lisäksi tutkia muun

muussa hampaiden tilaa.

– Myös valaistu, taipuisalla varrella varustettu suurennuslasi ja lukutelevisio auttavat ihon- ja kynsihoidossa. Ehostuksessa voi apua olla myös yksilinsisistä, toisen silmän paljaaksi jättävistä meikkauslaseista. Välineet ja tuotteet säilyvät puolestaan hyvässä järjestyksessä meikkisalkussa, jossa kaikelle on oma vakiintunut paikkansa.

Parhaista parhain apuväline on Uosukaisen mukaan kuitenkin asiantunteva kosmetologi.

– Kosmetologi on kuin puhuva peili. Hän on näkövammaisen paras ja luotettavin apu, jonka hoidot auttavat iho- ja kynsi ongelmien selättämisessä. Lisäksi sanallisesta ja fyysisestä ohjausavusta on hyötyä kotihoitossa ja siitä kumpuavassa arkihyvinvoinnissa.

Näkövammaiset asiakkaat eivät kuitenkaan ole tuttu juttu läheskään kaikille kosmetologeille. Uosukainen onkin ryhtynyt jakamaan alan ammattilaisille tietoa näkövammaisten kanssa työskentelystä. Viime syksynä hän muun muassa luennoi aiheesta Kosmetologipäivillä ja kertoo tulewansa mielellään jakamaan osaamistaan esimerkiksi kauneudenhoitoalan oppilaitoksiin. Paljon tietoa löytyy myös hänen yrityksensä, Kauneuden Lähteen, Facebook-sivuilta.

Myös näkövammaiset tuntevat kaipeavansa tietoa kosmetologipalveluista.

– Tutkimukseni mukaan kosmetologien tiedotus- ja luentotilaisuuksia toivotaan mukaan näkövammaisten yhdistyksiin, tapahtumiin, kerhoihin ja kouluihin. Kosmetologipalveluja halutaan myös terveyskeskusten, kuntoutuslaitosten ja vanhainkotien yhteyteen, Uosukainen listaa.

– Osa näkövammaisista hyötyisi myös kosmetologien kotikäynneistä. Lisäksi kiinnostusta riittää meikkipalveluille, joihin voisi pistäytyä ilman ajanvarausta vaikka ostosten tai muun asioiden hoidon yhteydessä. ●

OSIA ARTIKKELISTA ON JULKAISTU MYÖS NÄKÖVAMMAISTEN AIRUT -LEHDEN NUMEROSSA 1/2017.